UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Secunda, an super rebus ecclesie testes eiusde[m] sint audiendi? Sic.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

pilli. vt. ff. de admi. tu. l. quotiens. §. ſicut autem.
a ¶ Quia ergo. Require. ẜ. j. q. ij. ſacerdos.
¶ Sicut ergo ¶ Caſus. Cõcludit Gra. ex ſupradictis ꝙ clericis ſua repetere nõ licet. poſtea reſpõdet dupliciter allegatis. Et primo ſic: ſcꝫ ꝙ perfecti nõ debẽt cõtendere in iudicio captando lucruꝫ: ſed vitando damnũ poſſunt eſſe in iudicio. Scđo dicit ꝙ licꝫ clerici regulares ſua repetere non poſſint, cũ nihil habeant: tamẽ res eccleſiaſticas tanꝙ̃ cõmunes quarũ ꝓcurationẽ gerũt, repetere nõ ꝓhibent: ꝗ in iudicio cõtẽdere poſſunt, nõ ſibi ſed alijs, ſcꝫ pauperibꝰ: ſicut multi ſancti fecerunt.

ll vult ſoluere penam pro peccato debitam.
g ¶ Debitũ. i. penã debitã ex peccato.
h ¶ Sic et. Hic eſt §.
i ¶ Cetera. i. ꝙ omnia ſunt ↄſilij: ſicut illud: Qui percuſſerit te in vnam maxillam ⁊c̃.

litiget. Quia ergo[a] generaliter perfectis prohibetur in iudicio contendere: patet ꝙ iſtis non licet ſtare coram iudice. His ita rñdet. Prohibet perfecto in iudicio ſtare captãdo lucrũ, ſed nõ euitando dãnũ. Vel aliter. Aliud eſt ſua poſſidere, aliud eſt cõmunium procuratorẽ eſſe. Canonici nõ poſſident ſua: qꝛ res deo oblate nõ ſunt alicuiꝰ. vtunt enĩ rebus eccleſie nõ vt ſuis, ſed tanꝙ̃ ad diſpenſandũ ſibi creditis. vnde Proſper in lib. de vita contẽplatiua. Sacerdos cui diſpẽſationis cura commiſſa eſt ⁊c̃. require in cauſa eius a quo ꝓ ingreſſu monaſterij pecunia exigebatur. Sicut ergo iſti non ſua poſſident, ita nec ſua repetũt, ſꝫ res eccleſie quaruꝫ procurationem gerunt. Similiter ꝙ in iudicio ꝓhibent contendere, ſic intelligendum eſt: videlicet vt non ſibi ſtent corã iudice, ſed alijs. Alijs autẽ coram iudice aſtitiſſe, et pro eis iudicem interpellaſſe nonnullos ſanctoꝝ[b] legimus. hi autẽ non ſibi ſtant, ſed pauperibꝰ, quorũ neceſſitatibus ꝓfutura repetũt: et ita non ꝓhibentur ſtare coram iudice. Illud ꝟo euangelij: Si quis abſtulerit tibi tunicam ⁊c̃. non eſt precipientis, ſed exhortantis.
Unde Auguſtinus ait.

¶ Peccat ꝗ vltra debitũ exigit: non ꝗ ſibi debita repoſcit.

Quod debetur[c] etſi benigne remittit, non tamen inique repetitur. peccat autẽ qui exigit vltra[d] debitum ideoqꝫ lex modum figens, penam talionis[e] inſtituit. ſed tu eo longe es a peccato iniuſti exactoris, quo omnino nõ exigis debitum: ideoqꝫ bonꝰ magiſter ait: Qui te percutit in vnam maxillam, prebe ei ⁊ alteram. preſertim ne cogamur et ipſi reddere debitum ab eo qui nullũ[f] habet debitum[g].
Sic[h] et cetera[i] accipias.
Idem Auguſtinꝰ de ſermone domini in monte.

¶ De eodem.

Quiſquis preceptis non obtemperat, reus eſt ⁊ debitor pene. Et paulopoſt. Precepto domini non obedire, peccatum eſt. et conſilio ſi vti nolueris, minus boni adipiſceris: nõ mali aliquid perpetrabis. Item Gregorius in epiſtola ad Iouinianum. Quod precipitur, imperat[k]: quod imperatur, neceſſe eſt fieri: ſi non fiat, penam habet. Ubi conſilium datur, offerentis arbitriũ eſt. Ubi preceptũ neceſſitas eſt, ſeruiẽtis vt obediat, vel imperantis vt ei obediatur.

Queſtio. ij.

De eo aũt qđ queritur, an

b ¶ Sanctoꝝ. ẜ. xij. q. j. expedit.
¶ Ius. ¶ Caſus. Nũc reſpõdet auctoritati euãgelij ſi quis ⁊c̃. ⁊ dicit ꝙ cõſilium dñi eſt, et nõ preceptũ: et ad hoc inducit ſeq. c.
Quod debet. ¶ Caſus. Queſitum fuit ab Aug. vtrũ ſit peccatũ repetere ſua. Et reſpõdet ꝙ nõ: licet poſſint benigne remitti. ſꝫ illi peccant qui vltra debitũ exigũt: contra quos lex penã talionis inſtituit, ſed qui nullo modo petunt, remoti ſunt a pctõ ⁊ pena iniuſte petẽtiũ. Eo, id eſt intãtũ. Quo id eſt inquãtũ.
c ¶ Qđ debet. ex aliq̃ maleficio. vel intellige ex quolibet debito.
d ¶ Ultra. Videt ergo ꝙ nõ poſſit licite peti pena dupli vel quadrupli a fure: vt not. xij. q. ij. in antiquis. qđ cõcedit Hug. ſed non eſt ita: quia hoc habetur ex canone ꝙ peti poſſit. xij. q. ij. in legibus.
e ¶ Talionis. Contra delinquentẽ. ſ. vt tanta ſatiſfactio petat ab eo, quanta iniuria preceſſit: vt. xxiij. q. iij. lex differẽtie. vel loquitur de pena talionis infligenda actori ꝗ iniuſte litigat: ⁊ quia calũnioſe agens punit in ſumptibꝰ litis: vt ex̃ de pe. calumniam.
f ¶ Nullũ. ſ. quo ipſe teneatur alijs, vel aliter. i. nulli vult ſoluere penam pro peccato debitam.

De hoc no. xij. q. ij. fraternitas. ibi vide as. ⁊ facit ad hoc ex̃ de ſen. excõ. ꝗ nis. ⁊ c. ca noſcitur. vbi plene ð hᵒ no. per Hoſt.

Quiſqs. ¶ Caſus. In hec ca. et ſequenti aſſignatur differẽtia inter preceptũ ⁊ cõſiliũ: qꝛ peccatum eſt nõ obedire precepto. ⁊ penam ſuſtinet qui non obſeruat. cõſilio vero nõ obedire, peccatũ nõ eſt: ſed ꝗ nõ obedit, minus boni adipiſcitur.
k ¶ Qđ precipit imperat. Hic Greg. innuit differentiã inter ꝓcipere ⁊ imperare. nã alr̃s Augu. dicit quod Ceſar ꝓcipit faciẽdum eſt: qđ imperat, tolerãduꝫ eſt: vt. xxiij. q. j. militare. Itẽ inter mandatũ ⁊ preceptum videt eſſe differentia: quia finitur mandatuꝫ morte mãdatoris: vt extra de offi. delega. relatuꝫ. ſed preceptum nõ: vt in autenti. vt nulli iudi. §. ⁊ hoc vero inuenimus. collat. ix. Item quãdoqꝫ ea que ſunt precepti, ↄſulunt: vt. xxviij. q. j. ſic enĩ. quandoqꝫ etiã que ſunt mandati precipimus: vt ſic equiparẽtur preceptum ⁊ mandatũ: vt. C. de act. ⁊ obliga. ſi quidem. Itẽ quãdoqꝫ verbum rogandi pro verbo precipiendi ponit: vt. xj. q. iij. rogo.
De eo autez. ¶ Caſꝰ. Hic intitulatur ſecunda queſtio qua queritur, an fratres vel domeſtici teſtes ſint audiendi? Et certum eſt ꝙ in cauſa criminali non admittuntur: vt. iij. queſtione. v. ca. j. niſi quando clerici accuſant ſuum prelatum: vt. ij. q. vij. lator ⁊ cum accuſatur matrimonium propter cõſanguinitatem: vt. xxxv. queſt. vj. cap. j. Similiter in cauſa ciuili domeſtici teſtes non admittuntur: vt. iiij. q. iij. etiam in re propria. clerici tamen tam pro ſua eccleſia ꝙ̃ ꝓ aliena bene admittunt: vt. ẜ. e. c. j. ⁊ ca. ꝗ ꝙ̃.

Precipere et iperare differt. Iſtaz gl. approbat et ð ea verã et notabilẽ Alexan. de ymo. in l. more. col. x. ff. ð iuriſ. om. iu. et per Spec. i ti. ð iu. dele §. reſtat. ad fi. j. colũ. ⁊ i ti. de le. §. finit ꝟ. ſꝫ pone de facto.
Ope exceptiõis: vt dicã xviij. q. ij. dudũ ibi videgs. lxiij. di. pncipali. in fi. Archi.

Et procedit hoc ordine. Primo probat ꝙ fratres et domeſtici teſtes non ſunt admittendi. poſtea dat ſolutionem. Dicit ergo ꝙ tam leges ꝙ̄ canones ꝓhibent domeſticos teſtes aduerſus extraneum aſſumi. Nam ꝓ ſe quis teſtificari nõ poteſt: ſed contra ſe ſic. ⁊ ideo cum iſti ferunt teſtimonium ſuper rebus eccl'ie ſue que ſpectant ad ſuam vtilitatẽ, nõ ſunt audiendi. Poſtea ſoluit dicẽs ꝙ in cauſa crimiali eſt hoc ſeruandum: ſed in cauſa eccl'ie bene admittũtur domeſtici teſtes: vt in ſe quẽ. ca. patet.

ricos ſancti Stephani, dũmodo idonei videãtur. Alijs literis/ quib⁹ cauſam illam commiſerat ſibi: vel alijs literis ſuper teſtib⁹ recipiẽdis ſibi miſſis prius.

b ❡ Stephani. vn⁹ canonicus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicũ cõtra eiuſdẽ eccleſie canonicos, quia nõ eſt magis domeſtic⁹ vni ꝙ̄ alij: ⁊ par affectionis cauſa ſuſpitionẽ excludit: vt. ff. de ri. nup. nõ ſolum. §. j. ſicut et poteſt ipſum inducere cõtra ſuũ prelatũ: vt. ij. q. vij. lator. Sed nunquid poteſt eũ inducere cõtra canonicũ alteri⁹ eccleſie? h. dicit ꝙ nõ. Tu potes dicere ꝙ ſic, qꝛ nõ eſt domeſticus illius, ſed eccleſie tantũ. ſi'r prelat⁹ iſte põt induci in teſtez pro eccleſia ſua: dũ tamẽ alius ꝯſtituatur qui nomine eccl'ie agat: vt extra ð teſti. inſuper. ❡ nec dicuntur iſti ferre teſtimonium in ꝓpria cauſa, qꝛ cauſa eccleſie nõ eſt cauſa ſingulorũ: vt. xij. q. ij. qui manumittitur. ſic legatari⁹ fert teſtimoniũ in cauſa teſtamẽti in quo aliquid ei relictum eſt, vt inſti. de teſta. §. legatarius. Sed nõne talibus imperat ab eccleſia? ergo non poſſunt eſſe teſtes ꝓ illa: vt. iiij. q. iij. idonei? Sed iſtud

a ❡ Aut ð ſuis fratrib⁹. In cauſa criminali nunꝗ̄ admittuntur domeſtici: vt. iij. q. v. c. j. niſi in duobus caſib⁹: ſcʒ cum canonici accuſant prelatũ ſuuz: vt. ij. q. vij. lator. ⁊ cum accuſatur matrimonium ꝓpter cõſanguinitatẽ: vt. xxxv q. vj. ca. j. ſimiliter in cauſa ciuili non admittitur domeſtic⁹. iiij. q. iij. etiaʒ ciuili iure. Itẽ etiã niſi in cauſa eccleſie ſue: vt. j. e. c. j. ⁊ extra de teſti. inſuper. Si'r ad ꝓbãdum conſanguinitatem admittitur domeſtic⁹. vt. xxxv qõ. vj. c. j. ſiue agatur ad contrahendum, ſiue ad dirimẽdum matrimonium: vt extra qui matri. ac. poſ. videtur. Sed pro alio impedimento matrimonij domeſtici non admittunt, etiam ſi velint probare affinitatem: vt extra de teſti. in l'ris. Jo. Sʒ ꝯtra videt dicere decre. ex de teſti. ſuper eo. ⁊ ſic de facto ſeruat: ⁊ in illa decre. in literis, ſuſpitio erat ꝯtra eũ: qꝛ ſteterat cum vxore per ſeptẽ annos: ⁊ etiã ibi ſuper affinitate inducebant domeſtici. preterea vt notauit ibi T. familiares ſui erant vel domeſtici, qb⁹ imperare põt rõne dñice vel patrie poteſtatꝭ. al's domeſtici bene admittunt. ❡ B.

de ſuis fratrib⁹ teſtes producere poſſint, multꝭ authoritatibus videt eſſe ꝓhibitũ. Leges em̃ tam ſacroꝝ canonum ꝙ̄ ſeculariũ principũ ꝓhibent aduerſum aliquẽ, teſtẽ de ſua domo ꝓduci. cõtra ſe em̃ quiſꝗ̄ teſtari põt, ꝓ ſe vero minime. Quia ergo iſti ꝓducunt vt ꝓ ſeipſis teſtimoniũ ferant (non em̃ vtilitatis ſue eccleſie ſe penitus immunes arbitrãtur futuros) patet ꝙ eoꝝ vox in talibus nõ eſt audiẽda. Sed diſtinctio hec, ⁊ teſtiũ examinatio in criminalibus cauſis ſeruãda eſt: in ciuilibus autẽ nõ vſqꝫquaqꝫ. in crimiali em̃ cauſa non licet teſtẽ de ꝓpria domo produci: in ciuili autẽ prelatis eccleſie licet.

Unde paſchalis. ij. Guidoni archiep̃o Uienẽſi aplice ſedis legato ſcribit dicens.

❡ Clerici ꝓ ſua eccleſia teſtimonium ferre poſſunt.

SUper prudẽtia tua plurimũ admiramur, ꝙ in negocio beati Stephani^b clericoꝝ ipſoꝝ acceptare nolueris teſtimonium. diuerſe nãqꝫ ſũt ſpẽs cauſaꝝ, nec i oĩb⁹ cauſis crimina agitant. In criminib⁹ ſiqdẽ accuſatoꝝ ⁊ teſtiuz illa diſtinctio obſeruãda eſt q̃ in canonib⁹ ꝯtinet, ne q̇ ad ꝓbationẽ domeſtici aſſumant. Ceterũ in poſſeſſionũ vel huiuſmodi negocijs hi potiſſimũ aſſumẽdi ſunt, q̇ eadẽ negocia tractauerũt^c de quoꝝ auditu ⁊ viſu^d heſitatio eẽ nõ debeat. Si ergo ijdẽ clerici idonei ſũt ad aſſertionẽ cauſe illi⁹, nullaten⁹ remoueant: ſʒ ſicut alijs l'ris deliberatũ eſt inter ſancti Joãnis ⁊ ſcti Stephani canonicos, lis illa plenius decidat.

❡ Põt etiã intelligi aliter. domeſtici ad probationẽ nõ admittãtur: vt pro his vcʒ quoꝝ ſunt domeſtici, teſtimoniũ ferãt. hi aũt (ſicut ſupra de actoribus dictũ eſt) nõ pro domeſticis, ſed ꝓ eccl'ia que mater eſt oĩm pauperũ, teſtimoniuz dicãt. In ꝯficiẽdis aũt inſtrumẽtis ſecularium negocioꝛuz pbr̃i nõ vocentur ad teſtimonium: ſed ſi caſu ꝯtractui eos interfuiſſe contigerit, iubente ep̃o teſtimonium dicant.

Unde in ſynodo habita Rome ab Eugenio papa ſtatutũ eſt.

❡ In cõficiẽdis inſtr̃is ſacerdotes ad teſtioniũ nõ vocent

Teſtificari pñt qñqꝫ domeſtici.

Canonic⁹ pro canonico teſtificari poteſt.

Ad idẽ. ff. ð vb. ſig. pncepe C. de dignit. ius ſenatorũ. ſʒ ꝯ qꝛ executores negociorũ et adminiſtratores ieiſdem ne gocijs teſtes eſſe nõ pñt. ff. de teſt. mandatis. Ar.

Alij ꝯ iiij. q. iij etiã ciuili iure. nam mercenarij ſunt domeſtici. ff. ð pe. reſpiciẽdũ §. furti. C. ð his q̃ ad eccl. confu. pñti. Archi.

SUper prudentia. ❡ Caſus. Guido archiepiſcop⁹ Uieneñ. apoſtolice ſedis legat⁹ in cauſa que vertebat inter canonicos ſcti Stephani, ⁊ canonicos ſancti Joãnis: canonicos ſancti Stepphani ad perhibẽdũ teſtimonium veritati recipere nolebat, quia domeſtici erant: quare paſchalis ſecund⁹ ſcribit ſibi ⁊ docet ꝙ in cauſa criminali teſtes domeſtici nõ aſſumantur: ſed in ciuili eccleſiaſtica potius ipſi ꝙ̄ alij recipiãtur: precipit ergo ſibi vt a teſtimonio ferẽdo nullo modo repellat cle

eſt in fauorem religionis. nam cõtra rationem pro religione iudicat: vt. ff. de relig. ⁊ ſump. ſunt perſone. ſed licet dicã ꝙ vn⁹ canonic⁹ poteſt eſſe teſtis in cauſa ſui cõcanonici, nõ tamẽ dico ꝙ poſſit eſſe iudex ſuus ꝯtra extraneũ: qꝛ minoꝛ cauſa repellit aliquẽ a iudicio ꝙ̄ a teſtimonio: vt extra de offi. deleg. cum R.

c ❡ Tractauerũt. quia ea que in capitulo geſta ſunt, meli⁹ poſſunt ꝓbari per canonicos ꝙ̄ per alios: vt extra de teſti. veniens. in fi. lʒ lex dicat al's inter domeſticos facile quid confingi poſſe pro negocij qualitate: vt C. de dona. data.

d ❡ Et viſu. iij. q. ix. teſtes.

❡ poteſt. ❡ Iſte §. diuiditur in duas partes. In pͥma ſoluit aliter quam ſuperius dixerat, dicẽs ꝙ domeſtici ad teſtimoniũ non admittũtur pro eo cuius ſunt domeſtici. ſupradicti autẽ clerici nõ ꝓ domeſticis admittuntur, ſed ꝓ eccleſia que mater eſt oĩm. In ſcða parte dicit ꝙ pbr̃i in cõtractib⁹ ſeculariũ nõ debẽt ad teſtimo-

niſi vocari. ſi tamen caſu interfuerint / iubēte epiſcopo teſtimonium ferre poſſunt: vt in ſeq. ca. docetur.

Quamq̄. ¶ Caſus. Queſitū fuit ab Eugenio vtrum ſacerdotes ſint vocandi ad teſtimoniū ſuper ꝯficiendis inſtrumentis in negocijs ſecularibus? Et rn̄. ꝙ nō. ſi tn̄ caſu interfuerit, vbi laici nō inueniunt̄ idonei / iubēte epo poſſūt dicere teſtimoniū ne ꝟitas occultet̄.

a ¶ Non rogent̄. an poſſit clericꝰ cogi / notaui. ij. q. vj. ſtatuendum.

b ¶ Euētu. ꝟ. iiij. q. iij. ad fidem.

c ¶ Uel audierit. Et hoc eſt in illis caſibꝰ vbi teſtimonium valet de auditu: vt. iij. q. ix. ſi debitum.

d ¶ Occultetur. Iſtud eſt regulare ꝙ i defectū ꝓbationū quilibet poſſit cogi: vt ex̄ de teſti. cogen. ꝑuenit. immo talis admittitur qui alˀs non eſt idoneus: vt. iiij. q. iij. item ſerui reſponſo. Simile eſt. lv. diſt. priſcis, ꝛ de conſe. diſt. iiij. in neceſſitate. ꝛ. C. de hereti. l. vlti.

Quamq̄ ſacerdotū teſtimonium credibile habeat, tamē in ipſis ſecularibꝰ negocijs pro conficiendis inſtrumentis ad teſtimoniū nō rogētur[a]: q̄ꝛ eos talibꝰ rebus intereſſe nō cōuenit. Si autē euētu[b] aliquo cauſe interfuerint, ꝛ aliquid viderint vł audierint[c]: vbi nulle ad illud idonee ſecularium inueniātur pſone: ne veritas occultetur[d], et malus vt bonus eſtimet̄: in ꝓuidentia proprij epi ſit vt aut coram ſe[e] ꝛ cōpetentibus[f] iudicibus, aut aliter[g] honorifice veritatem teſtificentur.

¶ Queſtio. iij.

e ¶ Corā ſe. Sed qualiter teſtat̄ clericus corā epo cū cauſa verſatur coram laico iudice, cum cōtinētia cauſe diuidi non debeat: vt extra de ſeq̄ſt. ad hec. Rn̄. hoc eſt priuilegium clericoꝝ ꝙ nō cogunt̄ corā quolibet iudice teſtari: ſicut egregie pſone nō coguntur corā quolibet iudice teſtari: vt. ff. de iureiur. ad perſonas.

Clerici non coguntur teſtificari.

f ¶ Competentibus. ſcꝫ iudicibus eccleſiaſticis.

g ¶ Aut aliter. Id eſt vt committat epus aliquibꝰ qui recipiant teſtimonia ipſorum.

Ad idē ex̄ ꝺ teſti. c. ſi q̄. et marie cū tunc iurare debeāt qꝺ facere rē debēt laico. xxij. q. vlt. c. vlt. ſm Io. ꝺ. f.

Quod aūt. ¶ Caſus. Hic intitulat̄. iij. q. in qua q̄rit̄ vtrū ſit vſura ſi aliquid preter ſortē exigat̄. Et certū eſt ꝙ ſic: niſi cū eccleſia mutuat pecuniā laico ad hoc vt prediū eccleſiaſticuꝫ de manu laici redimat̄: quo caſu fructꝰ eccleſiaſtici fundi preter ſortem retinebit. vt dicit Inno. iij. in prima decre. de feu. ꝛ Alexā. de vſu. in prima decre. in fi. Silr̄ non licet aliquid expectare preter ſortē: vt. ꝟ. e. ca. j. Spes enim facit vſurarium ſicut ſimoniacum. arg. j. q. iij. non ſolum.

h ¶ Qꝺ autē. Hic querit̄ an vſura ſit vltra ſortē aliq̄d recipere? Et certe ſic: niſi in. v. caſibus. Primo i caſu fauore eccl̄ie. ex̄ de vſur. c. j. ꝛ ca. cōqueſtus. Scꝺo: ꝛ cum fideiuſſor ſoluit ſortem ꝛ vſuras / pōt vſuras petere: vt ff. de fideiuſ. conſtitutus. Tertio: ꝛ cū pena petit̄ preter ſortē: vt. xiij. qō. ij. in legibus. Quarto, ꝛ cū petitur vſura tanq̄ intereſſe: vt dicā. ꝟ. e. q. iiij. qm̄ multi. ꝛ. ff. ꝓ ſocio. l. ſocius qui. Quinto, ꝛ cum recipitur aliq̄d pro re q̄ nō cōſiſtit in pondere, numero, vł mēſura: ſicut in locatione. Itē in ſexto caſu rōne incertitudinis: vt extra de vſur. in ciuitate. ꝛ nō ſolū qꝺcūq̄ lucrū, ſꝫ etiā ipa ſpes facit hoiem vſurariū: vt. ꝟ. e, ca. j. ſicut ſpes facit hoiem ſimoniacū: vt. j. q. iij. non ſolū. Ad intelligētiā aūt huiꝰ q̄onis ſcias ꝙ duo ſunt ꝯtractus qui de natura ſui gratuiti ſunt: vt mutuū et cōmodatū. In mutuo certuꝫ eſt et requirit̄ ꝙ ſit gratuitū: alioquin eſt vſura. Itē ſi cōmodatū non eſt gratuitū: non quidē eſt vſura. ſed tn̄ ſi aliquid recipit pro cōmodato, ſtatim deſinit eſſe cōmodatum: q̄ꝛ aut recipitur aliquid pro re ipſa, aut pro vſu rei. Si pro re ipſa aliquid recipit̄, aut eſt pecunia, aut alia res. ſi pecunia / eſt emptio ſeu venditio. ſi alia res / erit ꝯtractus permutationis. Si ꝓ vſu rei accipit̄ pecunia / erit ꝯctꝰ locatiōis. ſi res alia erit cōtractus innoiatꝰ: do vt des vel do vt facias. oēs iſti cōtractus ſūt liciti laicis etiā cauſa negociationis: vt. lxxxviij. di. fornicari. Clerici tn̄ inquātum poſſunt debent abſtinere ab emptione et vēditione: q̄ꝛ illud nō facile fit ſine peccato: vt. ꝟ. de peni. diſt. v. qualitas. tamen in cauſa neceſſitatis permiſſuꝫ eſt clericis negociari: vt ex̄ ne cle. vel mo. ca. j. licitum tn̄ eſt clericis emere aliquam rudem materiā, ꝛ inde aliqꝺ artificium facere ſi ſua non ſufficiunt: vt xcj. diſt. clericus victū. ꝛ. xxj. q. j. c. j. de cōſe. diſ. v. nūq̄. et tunc nō acquirit̄ lucrū ex negociatiōe, ſꝫ ex artificio. talia em̄ lucra licita erant apoſtolis: vt. xxj. q. j. ca. j.

Clerici an poſſint emere et vēdere

Quod aūt[h] ꝑter ſūmaꝫ emolumēta ſectari ſit vſuras exigere, Aug. auctē ꝓbat̄: qui in pſalmo. xxxvj. ſcribit dicens.

¶ Qui plus q̄ dederit accipit vſuras expetit.

Si feneraueris hoi. i. ſi mutuo dederis pecuniam tuā: a quo plus q̄[i] dediſti expectes, nō pecuniā ſolā, ſed aliq̄d plus q̄ dediſti, ſiue illud triticū ſit, ſiue vinū, ſiue oleū, ſiue qꝺlibet aliud: ſi plꝰ q̄ dediſti expectes[k] accipere

Si feneraueris. ¶ Caſus. Aliquis dedit pecuniā mutuā, ꝛ preter ſortem aliquid expectabat. queſitum fuit ab Aug. vtrum ſit vſurarius? Et rn̄. ꝙ ſic.

i ¶ Plus q̄. Supple quod cōſiſtit in pondere, numero, ꝛ menſura. Sed in equo ꝛ domo aliud eſt, q̄ꝛ ibi licitum eſt recipere ſortem et lucrum. et eſt ea ratio: q̄ꝛ in predictis que conſiſtunt in pondere, numero, ꝛ menſura, transfertur dominium, cū illud ſit mutuum. Unde res illa ſtatim eſt periculo illius q̄ recipit eam. vnde inconueniens eſſet vt nomine illius rei magis grauaretur: ſed domus ꝛ equus non ſunt periculo ſui. vnde non eſt incōueniens ſi alˀs grauaretur pro re tali dando aliquid. ad hoc facit. ff. de iureiuran. eum qui. Sed contra hoc obijcitur. Pone ꝙ aliquis vendat vſum pecunie: et recipiat in ſe periculum pecunie. talis contractus non eſt vitioſus: quia cū vſus ſit illius qui vendidit: licite poteſt eum vēdere. ꝛ ſic habes ꝙ aliquis pro pecunia poteſt recipere pecuniam ꝛ aliud in hoc caſu: alˀas non. ꝛ hoc ideo: q̄ꝛ pecunia non deterioratur: ſed alie res deteriorātur. Item nōne ſi creditor alicui gratis mutuat pecuniam: venditor tenetur et antidota: vt extra de teſta. cum in officijs. ꝛ. ff. de peti. here. ſed etſi. ꝟ. conſuluit. et naturaliter eſt ei obligatus ad aliam. quare ergo illam naturalem obligationē nō pōt deducere in ciuilem. ſcilꝫ vt pactū fiat pro illa dāda: ad quā tamen tenetur: cum etiam talia pacta interueniant in ſpūalibus ad que alˀs quis tenetur. ex̄ de preben. ſignificatum. ꝛ extra de elec. ſignificaſti.

Arg. ff. de iureiurā. eū qui.

k ¶ Expectes. Ex pacto ſm quoſdam: vel etiā ſine pacto: q̄ꝛ ſola ſpes facit vſurarium: vt hic. Sed q̄d ſi mutuet eo pacto vt ſibi etiaꝫ remutuet cū opus habuerit? Non credo ꝙ illud poſſet deducere in pactuꝫ: ꝛ ita hic

Cōtractꝰ duo ſūt gratuiti.